

**İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA SOVYET PROPAGANDASINDA NAZİZM
METAFORLARI**

The Nazism Metaphors In Soviet Propaganda During The Second World War

Gufan DÜNDAR

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora
Öğrencisi, gufan.dundar@ogr.sakarya.edu.tr, Sakarya / Türkiye

<https://orcid.org/0000-0003-0986-4473>

Doi: <https://doi.org/10.33723/rs.1588705>

Dünder, G. (2025). "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet propagandasında Nazizm metaforları".
R&S- Research Studies Anatolia Journal, 8(1). 31-50.

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi/ Arrived Date: 20.11.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 18.01.2025

Yayınlanma Tarihi / Published Date: 31.01.2025

ÖZ

Sovyetler Birliği, İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi Almanya'sının saldırısına uğramış ve bu saldırıya karşı koyabilmek için halkının Alman ordularına karşı mücadele etmesine çalışmıştır. Sovyet propagandası, Alman askerlerini katliam yapan, acımasız kişiler olarak anlatırken aynı zamanda kullanılan çeşitli metaforlar üzerinden de Alman ordusuna karşı duyulan öfkeyi arttırmayı amaçlamıştır. Sovyetler Birliği, Nazizm ideolojisine karşı hazırlanan çeşitli metaforlarla Komünizm ideolojisini tehdit eden Nazizm ideolojisine karşı halkın topyekûn seferber olmasına çalışmıştır. Çalışmada İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet propagandasında Nazizm ideolojisine yönelik kullanılan metaforlar incelenerek Sovyet halkına Nazizm ideolojisinin metaforlar üzerinden ne şekilde yansıtıldığı tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla İkinci Dünya Savaşı'nda Nazizm ideolojisine yönelik çeşitli metaforlar kullanan Sovyet propaganda posterleri, göstergebilimsel açıdan analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgularda Nazizm ideolojisine yönelik canavar, akbaba, yaban domuzu ve kurt şeklinde metaforların kullanılarak Nazizm ideolojisine karşı Sovyetler Birliği halkında korku duygusunun oluşturulmasına çalışıldığı tespit edilmiştir. Bu şekilde çalışmada propaganda posterleri üzerinden hem Sovyetler Birliği'nin savaş çabalarına katılmasına hem de ideolojik olarak mücadelenin meşrulaştırılmasına çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Propaganda, İkinci Dünya Savaşı, Sovyetler Birliği, Nazizm, Metafor.

ABSTRACT

The Soviet Union was attacked by Nazi Germany in the Second World War, and in order to resist this attack, its people sought to fight against the German armies. While Soviet propaganda described German soldiers as brutal people who committed massacres, it also aimed to increase the anger towards the German army through various metaphors used. The Soviet Union sought to mobilize the public against the ideology of Nazism, which threatened the ideology of Communism, with various metaphors prepared against the ideology of Nazism. The aim of the study is to examine the metaphors used for the ideology of Nazism in Soviet propaganda during the Second World War and to determine how the ideology of Nazism was reflected to the Soviet people through metaphors. For this purpose, Soviet propaganda posters that used various metaphors for the ideology of Nazism in the Second World War were analyzed from a semiotic perspective. In the findings obtained in the study, it was determined that an attempt was made to form a sense of fear in the people of the Soviet Union against the ideology of Nazism by using metaphors such as monster, vulture, wild boar and wolf for the ideology of Nazism. In this way, it was concluded that the study attempted to both involve the Soviet Union in the war effort and legitimize the struggle ideologically through propaganda posters.

Keywords: Propaganda, Second World War, Soviet Union, Nazism, Metaphor.

GİRİŞ

1933 yılında Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin (NSDAP) Almanya'da iktidara gelmesi, Avrupa'da Sovyetler Birliği için ideolojik bakımdan güçlü bir rakibin ortaya çıkmasına yol açmıştır. NSDAP, ideolojik olarak Komünizm karşıtı Nazizm ideolojisini benimsemiş ve Almanya'da komünistlere karşı güçlü bir mücadeleye girişmiştir. 1934 yılında Almanya Cumhurbaşkanı Paul von Hindenburg'un ölümünden sonra NSDAP lideri Adolf Hitler, Almanya'da cumhurbaşkanlığı görevini de üstlenmiştir. Böylece NSDAP liderliğinde Almanya, Nazi Almanya'sı haline gelmiş ve uluslararası siyasette saldırgan bir tutuma yönelmiştir. Avrupa'da genişleme politikası güden Nazi Almanya'sı, pek çok ülkeyi işgal etmiş ve nihayetinde 1941 yılında Sovyetler Birliği'ne saldırmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanya'sının ani saldırısına maruz kalan Sovyetler Birliği, topyekûn bir savaşa yönelerek Alman ordularına karşı sert bir mücadele içerisine girmiştir. Bu dönemde Sovyetler Birliği gerçekleştirdiği propaganda faaliyetleriyle Sovyetler Birliği halkının savaş çabalarına aktif bir şekilde katılmasına çalışmıştır. Bu kapsamda hazırlanan çeşitli propaganda posterlerinde doğrudan Nazilere karşı nefret söylemi ön plana çıkmıştır. Bunun yanında Sovyet propagandası hazırlanan propaganda posterlerinde ideolojik mücadeleye de yer vererek Nazizm ideolojisini kullanılan çeşitli metaforlar üzerinden sert bir şekilde eleştirmiştir.

Çalışmada İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde Nazizm ideolojisine yönelik hangi metaforları kullandığının ve kullanılan bu metaforlar üzerinden ne tür propaganda mesajlarının verildiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada ilk olarak İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin Nazi Almanya'sına karşı mücadelesi ele alınmış, ardından konuya ilişkin akademik çalışmalara değinilmiş ve son olarak İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin Nazizm ideolojisine yönelik metaforların kullanıldığı propaganda posterleri göstergebilim yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın Sovyet

propagandası, tarihi ve siyaseti üzerine çalışan araştırmacıların yararlanabileceği bir kaynak olması hedeflenmiştir.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN NAZİ ALMANYA'SINA KARŞI MÜCADELESİ

1917 Ekim Devrimi'nden sonra Bolşevikler, Rusya'da egemenlik kurmuş, Rus İç Savaşı sırasında Beyaz Ordu'yu yenilgiye uğrattıktan sonra da ülkedeki egemenliğini pekiştirmiştir. 1922 yılında Komünizm ideolojisi temelinde Sovyetler Birliği kurulmuş ve Sovyetler Birliği'nde etkin bir Komünizm propagandası gerçekleştirilmiştir (Carr, 2019: 75; Çankaya, 2008: 27). Sovyetler Birliği, Komünizm ideolojisinin diğer ülkelere de yayılmasına çalışmış ve ele geçirdiği ülkelerde komünist rejimler kurmuştur.

Almanya'da Adolf Hitler önderliğinde Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP), Komünizm karşıtı Nazizm ideolojisini benimsemiş ve 1933 yılında iktidara gelmiştir. Hitler'in iktidarından sonra Almanya'daki Almanya Komünist Partisi kapatılmış ve NSDAP, ülkedeki tek yasal parti olmuştur (Keskin Yılmaz vd., 2020: 1086). Hitler'in egemenliğindeki Almanya'nın Komünizm karşıtı bir çizgide hareket etmesi, Almanya ve Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin gelişmesini önlemiştir. 1939 yılında Almanya ve Sovyetler Birliği arasında imzalanan saldırmazlık paktı, iki ülke arasındaki çatışmayı bir süreliğine engellese de Almanya, 22 Haziran 1941 tarihinde ani bir saldırıyla Sovyetler Birliği'ni işgale girişmiştir (Bekcan, 2016). Sovyetler Birliği, bu ani saldırı karşısında ilk başlarda önemli toprak ve insan kaybına uğrasa da sonraki süreçlerde Alman ordularına karşı sert bir mücadele içerisine girmiştir.

Sovyetler Birliği lideri Joseph Stalin, Alman ordularına karşı Sovyetler Birliği halkını topyekûn bir mücadeleye çağırmıştır. Bu kapsamda Sovyetler Birliği ordusu, Alman ordularına karşı mücadele ederken, sivillerden oluşan partizan gruplar da Alman ordularına düzenledikleri

saldırılarıyla Sovyet Birliği ordusuna destek olmuştur. Sovyetler Birliği halkının savaşta moralinin yüksek tutulması, savaşın kazanılacağı düşüncesini koruması ve savaş çabalarına etkin bir şekilde katılmasının sağlanması amacıyla Nazizm karşıtı yoğun bir propaganda faaliyetine girişilmiştir (Karaca vd., 2021: 77). Bu propaganda kapsamında Hitler, Alman askerleri ve Nazizm ideolojisi sert şekilde eleştirilmiş ve Stalin liderliğinde Sovyetler Birliği ordusunun zafer kazanacağına yönelik algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Alman ordularının Moskova'yı ele geçirmede başarısız olması ve Stalingrad'da büyük bir Alman ordusunun teslim olması, Almanya'nın cephedeki üstünlüğünü yavaş yavaş kaybetmesine yol açmıştır. 1943 yılında gerçekleşen Kursk Muharebesi'nde de Alman ordularının üstünlük kuramaması, Alman ordularının Sovyetler Birliği ordusuna karşı saldırıdan savunmaya geçmesine neden olmuştur (Gülada vd., 2019: 1081). Nihayetinde Sovyetler Birliği, 1945 yılında Almanya'nın başkenti Berlin'i ele geçirmiş ve kısa bir süre sonra da Almanya, kayıtsız şartsız savaştan çekilmiştir. Almanya'nın savaştan çekilmesiyle ülkede NSDAP tavsiye edilmiş ve Nazizm ideolojisinin etkinliğine son verilmiştir.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Nazizm'e yönelik çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda: Bell (1970), Amerika'da Nazizm'in başarısızlığını; Rutsky (1993), Nazizm ve Modernizm'i; Brustein ve Falter (1994), Nazizm'in sosyolojisini; McLaughlin (1996), Nazizm ve milliyetçiliği; Aschheim (1997), Nazizm, kültür ve totalitarizmin kökenlerini; Birken (1999), Nazizm ve Prusyacılığı; Baranowski (2000), Nazizm ve kutuplaşmayı; Hamilton (2003), Nazizm'in yükselişini; Forti (2006), Nazizm ve ırkçılığı; Bessner ve Sparke (2017), Nazizm ve neoliberalizmi; Çakı vd. (2017), Türk sinemasında Nazizm'i; Çakı (2018), Nazizm ve Hitler Gençliği'ni; Çakı (2019), Nazizm'de sporun sunumunu; Hansen (1981), Alcalde (2020), Faşizm ve Nazizm'i; Smith

(1998), Keskin Yılmaz vd. (2020), Nazizm ve antisemitizmi ve Erol (2021), Nazizm ve kitap okuma kültürünü incelemiştir.

METODOLOJİ

Çalışmada Nazizm ideolojisine yönelik İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet propaganda posterlerindeki metafor kullanımını analiz edilmiştir. Bu şekilde çalışma üzerinden İkinci Dünya Savaşı'nda Nazizm ideolojisinin propagandadaki temsiline ilişkin literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmada Sergo Grigorian'ın arşivinde yer alan Büyük Vatanseverlik Savaşı konulu 334 propaganda posterini içerisinden (Redavantgarde, 2024) amaçlı örneklem metodu kullanılarak İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin Nazizm ideolojisini metaforlarla anlattığı 8 propaganda posterini çalışmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında örneklem olarak belirlenen propaganda posterlerinde anlatımların, temsillerin ve kitlelere yönelik çağruların açıklanabilmesi için Karl Bühler'in anlatımsallık, temsil ve istem işlevlerinden oluşan Organon Modeli'nde yararlanılmıştır. Göstergibilim açısından değerlendirildiğinde: anlatımsallık işlevi, belirli bir mesajın anlatımında göstergelerin kullanımını; temsil işlevi, bu göstergelerin temsil ettiği anlamları ve son olarak istem işlevi ise bu anlamlar üzerinden meydana gelen çağruları ifade etmektedir. Çalışmadaki bulgular üzerinden "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde Nazizm ideolojisi hangi metaforlarla anlatılmıştır?", "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde Nazizm ideolojisine yönelik kullanılan metaforlar üzerinden hangi propaganda mesajları verilmiştir?" ve "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde Nazizm ideolojisine yönelik metaforlar üzerinden Sovyetler Birliği halkına ne tür çağrıda/çağrılarda bulunulmuştur?" şeklindeki üç sorunun yanıtlanmasına çalışılmıştır.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA NAZİZM METAFORLARI KULLANILAN SOVYET PROPAGANDA POSTERLERİNİN ANALİZİ

Çalışmada İkinci Dünya Savaşı'nda Nazizm metaforları kullanılan Sovyet propaganda posterleri, anlatımsallık işlevi, temsil işlevi ve istem işlevi üzerinden analiz edilmiştir.

Birinci Propaganda Posteri

Çalışmada incelenen 1941 tarihli birinci propaganda posterini, Laktionov Alexander İvanoviç ve Pilşçikov Nikolai İvanoviç tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “Faşizm - kahrolası bir canavar Onu acımasızca dövün!” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 1. Birinci Propaganda Posteri

Kaynak: Redavantgarde, (1941a)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde bir Sovyetler Birliği askeri, elindeki tüfeğin süngüsünü, miğferinde gamalı haç simgesi ve boynuzlar olan, kan içerisindeki, canavara benzetilen bir kişiye geçirmektedir. Temsilde propaganda posterindeki görseller, “Faşizm - kahrolası bir canavar Onu acımasızca dövün!” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde Nazizm ideolojisi, Sovyetler Birliği için tehdit olarak sunulmaktadır. Posterde gamalı haç, Nazizm ideolojisini simgelerken, Sovyetler Birliği askeri, Sovyetler Birliği ordusunu temsil etmektedir.

Canavarın miğferindeki gamalı haçtan, Nazizm ideolojisinin canavar metaforu üzerinden sunulduğu anlaşılmaktadır. İstemde propaganda posterinde Sovyetler Birliği ordusunun, Alman ordularına karşı sert bir mücadele içerisinde olması teşvik edilmektedir.

İkinci Propaganda Posterleri

Çalışmada ele alınan 1941 tarihli ikinci propaganda posterleri, Shmarinov Dementy Alekseevich tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “O zaman faşist canavarı çökert!” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 2. İkinci Propaganda Posterleri

Kaynak: Redavantgarde, (1941b)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde bir Sovyetler Birliği askeri elindeki tüfekte miğferinde gamalı haç simgesi olan bir canavara yönelmektedir. Posterin arka planında Joseph Stalin'in silüetinin olduğu kırmızı bir bayrak, tanklar ve uçaklar bulunmaktadır. Temsilde propaganda posterindeki görseller, “O zaman faşist canavarı çökert!” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde Nazizm ideolojisi, Sovyetler Birliği için tehdit olarak sunulmaktadır. Gamalı haç, Nazizm ideolojisini simgelerken, Sovyetler Birliği askeri, tanklar ve uçaklar ise Sovyetler Birliği ordusunu temsil etmektedir. Canavarın miğferindeki gamalı haçtan, Nazizm ideolojisinin canavar metaforu üzerinden sunulduğu anlaşılmaktadır. İstemde propaganda posterinde Sovyetler Birliği ordusunun tehdit olarak sunulan Alman ordularına karşı mücadele etmesi teşvik edilmektedir.

Üçüncü Propaganda Poster

Çalışmada incelenen 1941 tarihli üçüncü propaganda poster, Zadorozhny Rassami tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “Faşizm yok edilecek!” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 3. Üçüncü Propaganda Poster

Kaynak: Redavantgarde, (1941c)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde kırmızı renkteki, devasa boyutta olduğu izlenimi verilen süngüler, üstünde gamalı haç simgesi olan, elinde zincir bulunan bir canavara yönelmektedir. Posterdeki süngülerden biri canavara saplanmış ve canavardan kan akmıştır. Temsilde propaganda posterindeki görseller, “Faşizm yok edilecek!” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde Nazizm ideolojisi, Sovyetler Birliği için tehdit olarak yansıtılmaktadır. Posterde gamalı haç, Nazizm ideolojisini simgelemektedir. Canavarın kolundaki gamalı haçla Nazizm ideolojisinin canavar metaforu üzerinden temsil edildiği anlaşılmaktadır. İstemde propaganda posterindeki süngülerin tehdit olarak sunulan canavarı hedef alması üzerinden doğrudan Sovyetler Birliği ordusunun Alman ordularını yenmesi teşvik edilmektedir.

Dördüncü Propaganda Posteri

Çalışmada ele alınan 1941 tarihli dördüncü propaganda posterini, Vlasov Vasili Adrianoviç, Pevzner Theodor Iosifovich ve Şişmareva Tatyana Vladimirovna tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “Faşizme ölüm” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 4. Dördüncü Propaganda Posterini

Кайнак: Redavantgarde, (1941d)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde Avrupa haritası üzerinde bir elinde tabanca diğer elinde balta olan, kolunda da gamalı haç simgesi bulunan bir canavar resmedilmektedir. Avrupa haritasındaki çeşitli ülkelerin üstünde canavarın ayak izi yer almaktadır. Posterde “СССР” (SSCB) yazılı kırmızı haritadan süngüler canavara yönelmektedir. Temsilde propaganda posterinde görseller, “Faşizme ölüm” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde Nazizm ideolojisinin doğrudan Sovyetler Birliği’ni tehdit ettiği mesajı verilmektedir. Posterde gamalı haç, Nazizm ideolojisini simgelemektedir. Canavarın kolundaki gamalı haçla Nazizm ideolojisinin canavar metaforu üzerinden temsil edildiği anlaşılmaktadır. İstemde propaganda posterinde doğrudan Sovyetler Birliği kamuoyunda tehdit olarak sunulan Nazizm ideolojisinin yol edilmesi teşvik edilmektedir.

Beşinci Propaganda Posteri

Çalışmada incelenen 1942 tarihli beşinci propaganda posterini, Sokolov Vladimir Maksimoviç tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “1942 Ne kadar öfkelenirsen öfkelen, nefret dolu düşman, Baltık filomuz güçleniyor. Yeni yıl bize zaferle, sana mezarla dönecek!” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 5. Beşinci Propaganda Posteri

Kaynak: Redavantgarde, (1942)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde başında gamalı haç simgesi olan bir miğfer bulunan ve üstünde yine gamalı haç simgesi olan, kanlı bir bıçak taşıyan bir yaban domuzu resmedilmektedir. Temsilde propaganda posterindeki görseller, “Yeni yıl bize zaferle, sana mezarla dönecek!” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde Nazizm ideolojisi Sovyetler Birliği için tehdit olarak sunulmaktadır. Posterde gamalı haç, Nazizm ideolojisini simgelemektedir. Yaban domuzunun miğferindeki gamalı haçtan, Nazizm ideolojisinin gamalı haç metaforu üzerinden sunulduğu anlaşılmaktadır. İstemde propaganda posterindeki görsel ve yazılardan Nazizm ideolojisinin yok edilmesi gerektiği görüşü Sovyetler Birliği kamuoyunda hâkim kılınmaya çalışılmaktadır.

Altıncı Propaganda Posterleri

Çalışmada incelenen 1944 tarihli altıncı propaganda posterleri, Denis Viktor Nikolayeviç tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “Faşist akbaba burada kuzu olmadığını öğrendi!” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 6. Altıncı Propaganda Posterleri

Kaynak: Redavantgarde, (1944)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde kolunda kırmızı bir yıldız olan bir el, üstünde Alman madalyası ve gamalı haç simgesi, başındaki şapkada kurukafa ve gamalı haç simgesi bulunan yüzünün bir kısmı insanı andıran, akbaba benzeri bir kuşun boynunu kavramıştır. Temsilde propaganda posterindeki görseller, “Faşist akbaba burada kuzu olmadığını öğrendi!” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde Nazizm ideolojisinin Sovyetler Birliği için tehdit oluşturduğu anlatılmaktadır. Posterde gamalı haç, Nazizm ideolojisini, kırmızı yıldız ise Komünizm ideolojisini simgelemektedir. Kuşun üstündeki gamalı haçlardan Nazizm ideolojisinin akbaba metaforu üzerinden sunulduğu anlaşılmaktadır. İstemde propaganda posterinde üstünde kırmızı yıldız olan elin, kuşun boynundan tutmasıyla Sovyetler Birliği halkının Alman ordularına karşı mücadele etmesi teşvik edilmektedir.

Yedinci Propaganda Posteri

Çalışmada incelenen 1945 tarihli yedinci propaganda posterini, Dani Viktor Nikolayeviç tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “Faşist yuvasının sonsuza kadar yok edilmesi!” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 7. Yedinci Propaganda Posterini

Kaynak: Redavantgarde, (1945a)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde kolunda ve kılıcında kırmızı yıldızlar olan bir el, tuttuğu kılıcıyla üstünde “gaz odası”, “provokasyon”, “terör” ve “halklara kölelik” yazılarının olduğu gamalı haç şeklindeki bir canavarı parçalamaktadır. Temsilde propaganda posterindeki görseller, “Faşist yuvasının sonsuza kadar yok edilmesi!” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde “gaz odası”, “provokasyon”, “terör” ve “halklara kölelik” şeklindeki çeşitli durumlarla Nazizm ideolojisi özdeşleştirilmeye çalışılmaktadır. Posterde gamalı haç, Nazizm ideolojisini, kırmızı yıldız ise Komünizm ideolojisini simgelemektedir. Canavarın, gamalı haç şeklinde resmedilmesiyle Nazizm ideolojisi, canavar metaforu üzerinden sunulmaktadır. İstemde propaganda posterinde üstünde kırmızı yıldız bulunan kılıcın canavarı parçalaması üzerinden Sovyetler Birliği ordusunun, Alman ordularına karşı mücadele etmesi teşvik edilmektedir.

Sekizinci Propaganda Posterleri

Çalışmada ele alınan 1945 tarihli sekizinci propaganda posterleri, İvanov Viktor Semenoviç ve Burova Olga Konstantinovna tarafından hazırlanmıştır. Propaganda posterinde “Düşman sinsî; dikkatli olun!” yazısı bulunmaktadır.

Görsel 8. Sekizinci Propaganda Posterleri

Kaynak: Redavantgarde, (1945b)

Anlatımsallıkta propaganda posterinde bir Sovyetler Birliği askeri, tüfeğini koyun postu içerisindeki üstünde gamalı haç simgesi olan bir kurda yönelmektedir. Temsilde propaganda posterindeki görseller, “Düşman sinsî; dikkatli olun!” yazısıyla birlikte değerlendirildiğinde Nazizm ideolojisinin Sovyetler Birliği’ne gizli ve tehlikeli bir şekilde sızmaya çalıştığı anlatılmaktadır. Posterde gamalı haç, Nazizm ideolojisini simgelerken, Sovyetler Birliği askeri de Sovyetler Birliği ordusunu temsil etmektedir. Kurdu üzerindeki gamalı haçtan doğrudan Nazizm ideolojisi, kurt metaforu üzerinden yansıtılmakta ve Nazizm’in kurt gibi tehlikeli olabileceği mesajı verilmektedir. İstemde propaganda posterinde bir Sovyet askerinin, koyun postu içerisindeki kurda tüfeğini yöneltmesi üzerinden Sovyetler Birliği ordusunun tehlikeli olarak sunulan Alman ordularına karşı mücadelesi teşvik edilmeye çalışılmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada incelenen İkinci Dünya Savaşı'ndaki Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde Nazizm ideolojisine yönelik canavar, akbaba, yaban domuzu ve kurt şeklinde metaforların kullanılarak Nazizm ideolojisine karşı Sovyetler Birliği halkında korku duygusunun oluşturulmasına çalışıldığı tespit edilmiştir. Bu açıdan Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde korku çekiciliği tekniğinden yararlanılarak Sovyetler Birliği halkının komünist rejimin istediği yönde hareket etmesine çalışıldığı belirtilebilmektedir. Bu kapsamda metaforlar üzerinden Nazizm ideolojisinin korkutucu şekilde sunulmasıyla Sovyetler Birliği halkının Alman ordularına teslim olmasının ya da teslim olan Sovyetler Birliği halkının Almanlarla iş birliği içerisine girmesinin önüne geçilmeye çalışıldığı ileri sürülebilmektedir.

Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde kullanılan metaforlar üzerinden Nazizm, ideolojisinin Sovyetler Birliği için tehdit olduğu mesajı verilmiş ve Sovyetler Birliği ordusunun, Alman ordularına karşı mücadele etmesi teşvik edilmiştir. Çalışmada ele alınan propaganda posterlerinde Nazizm ideolojisine yönelik nefret söylemi oluşturulmuş, bu nefret söylemi üzerinden de Sovyetler Birliği ordusunun Nazizm ideolojisine karşı mücadelesinin Sovyetler Birliği kamuoyu tarafından desteklenmesine çalışılmıştır. Nazizm karşıtı metaforların Komünizm karşıtı Nazizm ideolojisine yönelik olumsuz algıların pekişmesine hizmet ettiği, ayrıca bu metaforların Komünizm ideolojisinin Nazizm ideolojisiyle olan mücadelesinin toplum nezdinde meşrulaştırılmasında kullanıldığı ileri sürülebilmektedir. Sonuç olarak Sovyetler Birliği'nin propaganda posterlerinde kullanılan Nazizm karşıtı metaforların, korku ve/veya tehdit odaklı mesaj stratejisi içerisinde Sovyetler Birliği halkının Alman ordularına karşı topyekûn bir mücadeleye yönelmesinde rol oynadığı iddia edilebilmektedir.

Son olarak bu çalışma, İkinci Dünya Savaşı'nda sunulmuş olan Sovyet propaganda posterlerine odaklanmıştır. Çalışmanın evreninin genişletilmesi, İkinci Dünya Savaşı döneminde Nazizm ideolojisine yönelik görece daha geniş bir bakış açısı sunabilir.

KAYNAKÇA

- Alcalde, Á. (2020). The Transnational Consensus: Fascism and Nazism in Current Research. *Contemporary European History*, 29(2), 243-252.
- Aschheim, S. E. (1997). Nazism, Culture and the Origins of Totalitarianism: Hannah Arendt and the Discourse of Evil. *New German Critique*, (70), 117-139.
- Baranowski, S. (2000). Nazism and Polarization: The Left and the Third Reich. *The Historical Journal*, 43(4), 1157-1172.
- Bell, L. V. (1970). The Failure of Nazism in America: The German American Bund, 1936-1941. *Political Science Quarterly*, 85(4), 585-599.
- Bekcan, U. (2016). Sovyetler Birliği'nin Savaş Öncesi Döneme Bakışı (1933-1939): Nazilerin Avrupa'yı İşgalinin Sorumlusu Kim?, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 13(50), 101-118.
- Bessner, D., ve Sparke, M. (2017). Nazism, Neoliberalism, and the Trumpist Challenge to Democracy. *Environment and Planning A*, 49(6), 1214-1223.
- Birken, L. (1999). Prussianism, Nazism, and Romanticism in the Thought of Victor Klemperer. *German Quarterly*, 72(1), 33-43.
- Brustein, W., ve Falter, J. W. (1994). The Sociology of Nazism: An Interest-Based Account. *Rationality and Society*, 6(3), 369-399.
- Carr, E. H. (2019). *Bolşevik Devrimi Cilt 1*, (Çev. O. Suda), İstanbul: Metis Yayınları.
- Çakı, C.; Zorlu, Y., ve Karaca, M. (2017). Türk Sinemasında Nazizm İdeolojisi: "Kırımlı" Filmi ve Göstergebilimsel Analizi. *Sosyoloji Konferansları*, (56), 67.

- Çakı, C. (2018). Nazizm İdeolojisi Altında Hitler Gençliği: Nazi Almanya'sı Propaganda Afişleri Üzerine İnceleme. *Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi*, 1(1), 9-21.
- Çakı, C. (2019). Nazizm İdeolojisinde Sporun Sunumu: Spor Konulu Nazi Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme. *TRT akademi*, 4(8), 346-366.
- Çankaya, E. (2008). *İktidar Bu Kapağın Altındadır. Gösteri Demokrasisinde Siyasal Reklamcılık*, İstanbul: Boyut Yayınları.
- Erol, E. G. (2021). Nazi Almanya'sında Nazizm İdeolojisiyle Şekillenen Kitap Okuma Kültürünün Sinemadaki Sunumu: "Kitap Hırsızı" Filminin Göstergibilimsel Analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(1), 41-63.
- Forti, S. (2006). The Biopolitics of Souls: Racism, Nazism, and Plato. *Political Theory*, 34(1), 9-32.
- Gülada, M. O.; Gazi, M. A., ve Çakı, C. (2019). Nazi Propagandasının Ulusal Seferberlikte İdealize Ettiği Alman Genç Kızları: "Das Deutsche Mädel" Dergisi Üzerine İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 1079-1100.
- Hamilton, R. F. (2003). The Rise of Nazism: A Case Study and Review of Interpretations: Kiel, 1928-1933. *German Studies Review*, 26(1), 43-62.
- Hansen, E. (1981). Fascism and Nazism in the Netherlands 1929-39. *European Studies Review*, 11(3), 355-385.
- Karaca, M.; Çakı, C., ve Darı, A. B. (2021). Büyük Vatanseverlik Savaşı'nda Savaş Suçu Bağlamında Sovyetler Birliği Propagandasında Nazi Almanya'sının Sunumu. *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, (22), 75-106.
- Keskin Yılmaz, Y.; Çakı, C., ve Kazaz, A. (2020). Nazi Almanya'sı Döneminde Nazizm İdeolojisindeki Antisemitist Propaganda Mitlerinin Eğitime Yansıması. *Selçuk İletişim*, 13(3), 1081-1113.

McLaughlin, N. (1996). Nazism, Nationalism, and The Sociology of Emotions: Escape from Freedom Revisited. *Sociological Theory*, 14(3), 241-261.

Redavantgarde (1941a). Birinci Propaganda Poster,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1066-fascism---a-bloody-monster-beat-him-without-mercy-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (1941b). İkinci Propaganda Poster,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1399-to-crash-the-fascist-beast-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (1941c). Üçüncü Propaganda Poster,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1638-fascism-will-be-destroyed-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (1941d). Dördüncü Propaganda Poster,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1365-dearth-to-fascism-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (1942). Beşinci Propaganda Poster,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1614-however-angry-you-get-hateful-enemy-our-baltic-fleet-is-getting-stronger-the-new-year-will-turn-to-us-with-victory-and-grave-to-you-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (1944). Altıncı Propaganda Poster,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/330-fascist-vulture-has-found-out-that-there-are-no-lambs-here-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (1945a). Yedinci Propaganda Poster,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1426-destruction-of-the-fascist-nest-forever-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (1945b). Sekizinci Propaganda Posteri,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1320-the-enemy-is-insidious---be-alerted-.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Redavantgarde (2024). Büyük Vatanseverlik Savaşı Konulu Propaganda Posterleri,

<https://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/page-1.html?themeId=8>, Erişim Tarihi: 16.11.2024.

Rutsky, R. L. (1993). The Mediation of Technology and Gender: Metropolis, Nazism, Modernism. *New German Critique*, (60), 3-32.

Smith, R. B. (1998). Anti-Semitism and Nazism: Reconciling Fromm and Goldhagen. *American Behavioral Scientist*, 41(9), 1324-1362.